

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Иван Петров Топузов, д.м., д.п.н., от факултет "Обществено здраве и спорт", катедра "Кинезитерапия", при Югозападен Университет "Неофит Рилски" – Благоевград

ОТНОСНО: Дисертационен труд на д-р МАРИАНА МАРИНОВА АНГЕЛЧЕВА на тема: "Спортът като средство за социална адаптация на деца, лишени от родителски грижи" за присъждане на научната и образователна степен "доктор". Научен ръководител доц. д-р Диана Димитрова, доктор.

Представеният дисертационен труд съдържа 170 стандартни машинописни страници, като в този **обем** влиза и библиографията от 228 литературни източника /от които 29 на кирилица и 199 на латиница/. Трудът е добре онагледен с 8 таблици и 59 фигури.

Структурата на дисертацията е обичайната, съдържа задължителните уводна част, литературен обзор и собствени проучвания с анализ на резултатите, изводи и препоръки.

Разглежданият проблем /социалната адаптация на деца, лишени от родителски грижи/ остава актуален за нашата страна, а и в чужбина, тъй-като въпреки многобройните разработки и публикации, все още има много нерешени проблеми. По тези причини всеки принос към адаптацията на тези деца, особено с физиологични методи и средства, каквито са физическата активност и спорта е добре приет и приветстван, защото допринася за усъвършенстване на този дълъг и труден социален процес.

Литературният обзор е с малък обем – само 37 страници, но въпреки това достатъчно информативен. В текста са цитирани предимно чуждестранни автори. Недостатъчно са цитирани българските специалисти, работили по проблема с развитието и социализацията на децата в риск, вкл. от домовете за деца (не са цитирани дисертациите на Ем. Маринов, Ек. Митова, Р. Николова, както и публикации на Цв. Миланова-М. Мирева и др.).

В **хипотезата** на труда се предполага, че извънкласните спортни занимания ще повлияят на двигателните умения на децата в домовете, което ще се отрази положително на техните компетентности, качество на живот и социална адаптация. Изясняването на тези проблеми е подтикнало дисертантката към разработката на настоящия труд.

Целта на труда е много конкретна – да установи влиянието на извънкласната спортна дейност върху соматичното, двигателното и социалното развитие на подрастващи от домовете за деца, лишени от родителски грижи, като предпоставка за социалната им адаптация.

Задачите на брой 6 са формулирани ясно. Те са насочени към осъществяване на целта.

Следва **Организация на изследването**, където са посочени базите, в които са правени изследванията (осем детски дома) и обхванатият контингент – 171 деца на възраст от 7 до 14 години.

Методите на изследвания са описани подробно, в т.ч. 11 антропометрични параметъра, състав на телесната маса и хранителен статус, физическа активност (чрез анкета), физическа дееспособност (с 6 параметъра) и нива на социалната адаптация и качеството на живот, чрез общопризнати анкети.

Не става ясно дали е използвана индивидуална карта за регистриране и последващо отчитане на резултатите.

Получените резултати (показани на фигури) и анализът им недвусмислено показват, че по **антропометричните си показатели**, децата от домовете изостават от връстниците си. Що се отнася до покъсната поява на междуполови различия /стр. 72/ – по литературни данни е така, но в труда това не е доказано и не може да бъде включено в изводите /№ 1/. Децата от домовете показват **по-ниска охраненост и мускулно скелетно развитие**, което е обективна последица преди всичко на недотам пълноценното им хранене. **Физическата активност** на тези деца, изследвана чрез анкета, е на по-ниско ниво, в своето ежедневие те не са достатъчно ангажирани физически, което е предпоставка за целенасочено организирани занимания. **Физическата дееспособност** е проучена доста подробно, чрез обективни тестове, походящи за тези възрастови групи. Резултатите от 8-те теста, онагледени чрез две таблици и 25 фигури са най-убедителната и обективизирана част на дисертационния труд. Почти всички изследвания показват очакваното значително изоставане в развитието на двигателните качества и като цяло във физическата дееспособност на децата от домовете. Провежданите извънкласни спортни занимания подпомагат развитието на двигателните качества и способстват за да могат тези деца да преодолеят изоставането си и да се доближат до връстниците си, растящи в обичайна (считана за нормална) семейна среда.

На **социалната адаптация** на децата от домовете и значението за нея на прилаганите спортни занимания е отделено подобаващо място – цели 25 страници. Авторката установява /чрез анкети и общоприети скали за самооценка/, че извънкласните спортни занимания подобряват усещането на децата за благополучие, повишават самочувствието им, съдействат за подобряване качеството на живот. Повишават се уменията им за общуване с връстниците, степента на социализация по отношение социална активност, автономност и адаптация, като по-слабо се повлиява нравственото им поведение.

В направените кратки обобщения след всеки раздел, прави добро впечатление стремжът на докторантката да интерпретира внимателно получените резултати, опитвайки се да обясни деликатно приносите на прилаганата от нея методика за физическо активизиране на тези деца. С вмъкнатите в анализите на собствените резултати данни на други автори и сравнението с тях, постиженията на труда звучат убедително.

Направените 7 *извода*, общо взето са ясно формулирани и са реален, обективен резултат на използваните методи и извършените изследвания /не е убедителна по-късната поява на междуполови различия в извод № 1/. Препоръките са полезни за практикуващите специалисти.

Приноси на авторката са доказаната необходимост от извънкласни спортни занимания, които несъмнено подобряват физическата дееспособност на децата от домовете и установеното значение на тези допълнителни ангажименти за социализацията им.

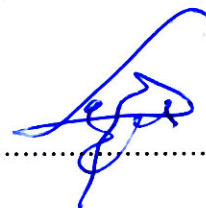
Критичните ми бележки са минимални и те бяха казани в текста на становището.

Предложеният проект за *автореферат* отговаря на изискванията, но в уводата му част биха могли да се цитират някои от горепосочените пропуснати в дисертационния труд наши автори, работили по подобни проблеми.

В заключение, имайки предвид настоящия дисертационен труд с неговите приноси и професионалния опит на докторантката, апелирам към уважаемите членове на научното жури към катедра „Кинезитерапия и рехабилитация” при НСА, да гласуват за присъждане на научната и образователна степен „**доктор**” по научната специалност “Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. Методика на лечебната физкултура)”, професионално направление 7.4. «Обществено здраве» на Мариана Маринова Ангелчева.

Аз лично гласувам с “ДА” !!!

26.05.2014 г.
София

.....

/проф. д-р Иван Топузов, д.м., д.п.н./